

**CENTRALE RAAD VOOR HET
BEDRIJFSLEVEN**

NATIONALE ARBEIDSRAAD

CRB 2006-100 DEF
CCR 10

ADVIES Nr. 1.544

Gemeenschappelijke Raadszitting van woensdag 25 januari 2006

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN IN BELGIË

ADVIES Nr. 1.544

Onderwerp : Maatschappelijk verantwoord ondernemen in België

Mevrouw E. Van Weert, voorzitter van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO), heeft bij brief van 28 september 2005 het advies van de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven ingewonnen over een referentiekader voor maatschappelijk verantwoord ondernemen in België.

De vragen zijn als volgt geformuleerd :

- Kan uw organisatie zich vinden in de tekst van het referentiekader? Zo niet, welke algemene opmerkingen heeft uw organisatie aangaande dit referentiekader?
- Welke zijn de concrete voorstellen en aanvullingen die uw organisatie wil doen met betrekking tot het referentiekader?
- Wat betreft de mogelijke acties wordt gevraagd een antwoord te formuleren op de volgende vraag : Welke concrete acties, initiatieven en instrumenten zijn volgens uw organisatie wenselijk of noodzakelijk (en haalbaar) ter versterking en verdere verspreiding van het maatschappelijk verantwoord ondernemen in België?

Deze adviesaanvraag ligt in de sfeer van de brede raadpleging waartoe de overheid het initiatief heeft genomen om het referentiekader een brede maatschappelijke basis te geven.

De bespreking van dat punt werd toevertrouwd aan de gemengde commissie NAR - CRB.

Op verslag van die commissie hebben de raden op woensdag 25 januari 2006 het volgende eenparige advies uitgebracht.

x x x

**ADVIES VAN DE NATIONALE ARBEIDSRAAD EN DE CENTRALE
RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN**

I. INLEIDING

Mevrouw E. Van Weert, voorzitter van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO), heeft bij brief van 28 september 2005 het advies van de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven ingewonnen over een referentiekader voor maatschappelijk verantwoord ondernemen in België.

De vragen zijn als volgt geformuleerd :

- Kan uw organisatie zich vinden in de tekst van het referentiekader? Zo niet, welke algemene opmerkingen heeft uw organisatie aangaande dit referentiekader?
- Welke zijn de concrete voorstellen en aanvullingen die uw organisatie wil doen met betrekking tot het referentiekader?

- Wat betreft de mogelijke acties wordt gevraagd een antwoord te formuleren op de volgende vraag : Welke concrete acties, initiatieven en instrumenten zijn volgens uw organisatie wenselijk of noodzakelijk (en haalbaar) ter versterking en verdere verspreiding van het maatschappelijk verantwoord ondernemen in België?

Deze adviesaanvraag ligt in de sfeer van de brede raadpleging waartoe de overheid het initiatief heeft genomen om het referentiekader een brede maatschappelijke basis te geven.

De raden hebben de adviesaanvraag met de grootst mogelijke aandacht onderzocht, gezien het gewicht dat de behandelde materie voor hen heeft. Ze zijn dan ook blij met deze raadpleging waardoor zij zich in dit advies kunnen uitspreken over het voorgelegde document alsook over de stappen die de Belgische overheid zou moeten doen. De raden wijzen op de kwaliteit van de tekst, die de problematiek uitdiept en voor de eerste keer een vrij volledige beschrijving geeft van de initiatieven die de ondernemingen kunnen nemen.

II. STANDPUNT VAN DE RADEN

A. Algemene opmerkingen

1. De gebruikte terminologie

De raden wijzen erop dat in het referentiekader de woorden "*maatschappelijk verantwoord ondernemen*" (MVO) worden gebruikt.

Ze merken verder op dat de Europese Commissie de woorden "*sociale verantwoordelijkheid*" gebruikt in alle talen waarin het groenboek (COM (2001) 366 definitief) van 18 juli 2001 over "*De bevordering van een Europees kader voor de sociale verantwoordelijkheid van bedrijven*" werd vertaald.

Het referentiekader ligt in de sfeer van het proces dat op Europees niveau wordt gevoerd inzake sociale verantwoordelijkheid en op termijn nieuwe ontwikkelingen zal te zien geven.

De raden zijn zich ervan bewust dat de voorgelegde materie het vraagstuk opwerpt van de sociale en maatschappelijke dimensie van de globalisering waarin de ondernemingen onvermijdelijk betrokken zijn.

De raden erkennen dat de materie eveneens te maken heeft met de dialoog met de partners zoals de klanten, de NGO's, de werknemers en eventueel hun vertegenwoordigers, de lokale overheden, de investeerders, en ook een milieudimensie heeft; er kan dan ook worden gevreesd dat het woord "sociaal" als beperkend wordt opgevat omdat het alleen zou verwijzen naar de relatie van de onderneming met haar werknemers.

De raden dringen er dan ook op aan dat wordt gekozen voor een ondubbelzinnige terminologie die volledig in overeenstemming is met het internationale milieu, zij het op Europees niveau, op het niveau van de OESO of de IAO, maar die de nadruk legt op de drie aspecten samen, namelijk economische, sociale en milieudimensie.

2. Definitie van het MVO

Na deze opmerking over de terminologie nemen de raden akte van de definitie in het referentiekader, namelijk :

"Maatschappelijk verantwoord ondernemen is een continu verbeteringsproces waarbij ondernemingen vrijwillig en op systematisch wijze economische, milieu- en sociale overwegingen op een geïntegreerde manier in de gehele bedrijfsvoering opnemen, waarbij overleg met stakeholders, of belanghebbenden, van de onderneming deel uitmaakt van dit proces."

Ze willen echter de volgende verduidelijkingen aanbrengen over een aantal elementen van de definitie in dat document :

- Zoals in het genoemde groenboek van de Europese Commissie is vermeld, doen de bedrijven door hun sociale verantwoordelijkheid te nemen *"meer dan wettelijk van hen wordt verwacht : ze investeren in menselijk kapitaal, het milieu en hun relaties met andere betrokken partijen"*.

De raden constateren overigens dat het begrip *MVO* al zeer sterk verankerd is in de praktijk van de bedrijven in België, zoals met name blijkt uit :

- * de ethische codes voor de drie pijlers van de duurzame ontwikkeling, d.i. de economische, sociale en milieuaspecten (bijvoorbeeld SA 8000-certificaat voor Randstad, Europees kwaliteitslabel Ethibel, schoneklerencampagne, initiatieven voor duurzaam milieubeheer in de chemische industrie enz.);
- * het sociale label;
- * de permanente ontwikkeling van de sociale regelgeving in het bedrijf;
- * de constante verbetering van de arbeidsvoorwaarden of nog het steeds vaker toekennen van bovenwettelijke voordelen aan de werknemers, onder andere in het kader van collectieve onderhandelingen op verschillende niveaus;
- * de voortdurende aandacht van de ondernemingen en de sociale partners voor milieuzorg en ethisch ondernemen (bijvoorbeeld de projecten in het kader van het "Réseau intersyndical de Sensibilisation à l'Environnement" met de steun van het Waalse Gewest, de "cellule des conseillers en environnement de l'UCM" met de steun van het Waalse Gewest, de initiatieven van UNIZO in samenwerking met Business and Society om het MVO bij haar leden te bevorderen, het instrument voor een follow-up van de praktijken van duurzame ontwikkeling van de "Union wallonne des Entreprises" of nog het gemeenschappelijk platform (VBO-UWE-VOKA-UEB) "Verpakking en verpakingsafval").

- Vrijwillig karakter van het MVO

De raden wijzen in de eerste plaats op het belang dat zij hechten aan het vrijwillige karakter van het MVO, in de zin die de Europese Commissie eraan heeft gegeven en zoals bevestigd in advies nr. 1.376 van 27 november 2001 betreffende het groenboek (CRB 2001/852), d.w.z. een demarche die verder gaat dan de sociale en milieuverplichtingen van de ondernemingen, eventueel op gang gebracht door initiatieven op bedrijfstakoverkoepelend of sectorniveau, die niet bestaat in een alternatief voor de wetgeving of de sociale dialoog, maar die meer wil zijn door middel van een dynamisch proces van globale vooruitgang.

De raden vinden dat het MVO niet alleen een zaak van imago of public relations mag zijn.

De raden wijzen er dan ook op dat het woord "vrijwillig" impliceert dat de aangegane verbintenissen worden gerespecteerd zodra de partijen samen een doel en de specifieke context ervan hebben vastgesteld, de manier om dat doel te bereiken hebben bepaald en zich hebben voorgenomen de gevolgen ervan te valoriseren.

Een proces voor de tenuitvoerlegging van MVO-initiatieven heeft maar kans van slagen wanneer niet alleen de onderneming maar alle betrokken partijen zich tijdens het hele proces inzetten.

Het gaat er echter niet om te voorzien in dwingende regels die het MVO zouden beperken tot een keurslijf dat niet spoort met de filosofie ervan en die ieder streven naar flexibiliteit en innovatie van de betreffende ondernemingen onmogelijk zouden maken.

In die geest zou het nuttig kunnen zijn dat, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan het aanvankelijke vrijwillige karakter, referentiekaders worden vastgesteld, eventueel met maatregelen voor follow-up en evaluatie, bijvoorbeeld aan de hand van indicatoren, in het kader van de dialoog met de bij het proces betrokken partijen.

Het feit dat bedrijven bovenwettelijke investeringen doen alsook de concrete vorm en de omvang van die investeringen zijn in dat opzicht het natuurlijke gevolg van een beslissing die elk bedrijf individueel neemt - eventueel in overleg met de werknemers en/of hun vertegenwoordigers, voorzover ze aanwezig zijn - in het licht van factoren zoals de grootte van het bedrijf, de beschikbare middelen, het soort van activiteit, de beoordeling van directe en indirecte winst, enz.

De raden wijzen dan ook op het belang voor de ondernemingen om tijdens het hele proces de betrokken partijen, en vooral de bevoorrechte partners die de werknemersvertegenwoordigers zijn, te betrekken in het kader van de sociale dialoog zoals hij in de onderneming wordt georganiseerd.

Ook andere partijen kunnen erbij worden betrokken, met name de aandeelhouders, de leveranciers, de klanten, de consumenten, de milieuverenigingen en andere NGO's. De raden dringen erop aan dat die partijen weldoordachte, constructieve bijdragen leveren en te goeder trouw werken aan het welslagen van de acties.

- Continu verbeteringsproces

De raden vinden dat dit element van de definitie niet zou mogen leiden tot een te strikte interpretatie van het begrip *MVO*.

Er moet in het bijzonder worden gezorgd voor het behoud van de inspanningen van de ondernemingen om hun goede praktijken (best available practices) die verder gaan dan wat wettelijk van hen wordt verwacht inzake sociale, milieu- en economische domeinen, in stand te houden.

- Sociale, milieu- en economische domeinen - respectieve rol van de ondernemingen en van de overheid

De raden gaan volledig akkoord met de beschouwingen in het referentiekader volgens welke het MVO geldt voor drie domeinen, namelijk het sociale, het milieu- en het economische domein.

Ze benadrukken echter dat de ontwikkeling van het MVO niet mag leiden tot verwarring over de respectieve rol van de ondernemingen en van de overheid in die domeinen.

Eenzijds mag het MVO geen afbreuk doen aan de wettelijke en verordenende initiatieven die de overheid noodzakelijk acht om haar opdrachten ten opzichte van de gemeenschap te vervullen.

Anderzijds mag de oproep aan de ondernemingen om het sociaal en milieuwelzijn te verbeteren evenmin leiden tot een vorm van ontsparing die erin zou bestaan dat lasten die de overheid op zich moet nemen systematisch op de ondernemingen worden afgeschoven. Met andere woorden, de praktijk in tal van ondernemingen om in een aantal sociale noden, bijvoorbeeld inzake mobiliteit of kinderopvang te voorzien, mag volgens de raden niet verhullen dat het gaat om taken en beleidshandelingen die bij voorrang moeten worden gedragen door de gemeenschap in haar geheel en niet alleen door de ondernemingen.

De raden wijzen in het bijzonder op de sensibiliserende rol van de overheid in het kader van de opleiding van jongeren, met name in de handelsscholen.

Verder dient de regering de democratie en de mensenrechten in ons land en in het buitenland te bevorderen.

Tegen die achtergrond dringen de raden erop aan dat de MVO-demarche in ieder geval niet leidt tot een geringere rol van de regeringen en internationale organisaties zoals de IAO, die stoelt op het driepartijenstelsel en waar regeringen, werkgevers en vakbonden als gelijke partners worden behandeld en waar is voorzien in controlemechanismen om toezicht te houden op de voornoemde normen.

B. Te ondernemen acties

1. De goede praktijken bevorderen

Volgens de raden moet de te ondernemen actie om de verantwoordelijkheid van de ondernemingen te bevorderen een soepele en niet-dwingende vorm aannemen en erin bestaan de beste praktijken van de ondernemingen te stimuleren en aan te moedigen.

Het komt er in hoofdzaak op aan de ondernemingen te wijzen op de verschillende instrumenten om MVO-initiatieven te nemen zoals gedragscodes, managementnormen, verslaggeving, voor de ondernemingen bruikbare indicatoren, social audit, labels, verbetering van de arbeidsvoorwaarden, verbetering van het leefmilieu of maatschappelijk verantwoord investeren en beleggen.

In dat verband heeft de lijst van instrumenten in het referentiekader volgens de raden een indicatief karakter. Elke onderneming moet de vorm van sociaal verantwoordelijke actie kunnen kiezen die het best aangepast is aan haar noden en middelen. Verder wijzen de raden op de diversiteit van de bestaande instrumenten en op het feit dat de samenhang en stabiliteit ervan versterkt moeten worden.

Bovendien mag de bevordering van het MVO er volgens de raden niet in bestaan dat één instrument wordt ingesteld dat algemeen van toepassing is voor alle ondernemingen. De vragende ondernemingen moet integendeel een brede waaier van instrumenten worden geboden waaruit ze het instrument kunnen kiezen dat het best is aangepast aan hun middelen, rekening houdend met de doelstellingen, en dit in het kader van het beheersproces dat gepaard gaat met de tenuitvoerlegging van de MVO-initiatieven, met inbegrip van de evaluatie van de bereikte resultaten.

De raden dringen er ook op aan dat de actie in België :

- Geen nieuwe eisen creëert die het vrijwillige karakter van deze demarche zouden aantasten.
- Rekening houdt met de inspanning die wordt geleverd om de administratieve verplichtingen van de bedrijven te verminderen en te vereenvoudigen.
- Het mogelijk maakt acties inzake arbeidsverhoudingen te ontwikkelen en in de hand te werken ter verbetering van het sociaal, economisch en milieuwelzijn.

Het is belangrijk dat de administratieve verplichtingen in het kader van de MVO-initiatieven geen afbreuk doen aan de inspanning die in België maar ook in andere lidstaten wordt geleverd om tot een administratieve vereenvoudiging te komen.

De raden merken dienaangaande op dat moet worden vermeden dat MVO-initiatieven leiden tot een toename van dwingende sociale rapporten en/of evaluatieprocessen.

- Volledig rekening houdt met het bijzondere karakter van de KMO's.

De raden leggen dienaangaande in het bijzonder de nadruk op het feit dat voor de audit-, certificatie- en evaluatieprocedures die het referentiekader in de hand wenst te werken, menselijk kapitaal en financiële middelen nodig zijn waarover de KMO's niet beschikken omdat het per definitie om kleine of middelgrote ondernemingen gaat.

De raden wijzen er overigens op dat niets in het MVO de zeer kleine ondernemingen, met inbegrip van de eenmanszaken, uitsluit; zeker niet omdat ze elk een ontwikkelingspotentieel hebben dat gunstig is voor de hele samenleving.

Zij dringen dan ook aan op maatregelen om ervoor te zorgen dat de KMO's kunnen beschikken over instrumenten die aangepast zijn aan hun specifieke kenmerken en in de praktijk echt toegankelijk zijn. Als dit niet gebeurt, kunnen de KMO's een imagoachterstand oplopen vergeleken met de grotere ondernemingen die over meer middelen beschikken.

- Geen nieuwe eenzijdige individuele verplichtingen oplegt aan de werknemers alleen.

Het komt erop aan te vermijden dat instrumenten zoals de gedragscodes of de bedrijfscharters, als ze zijn opgesteld buiten de regels van het overleg, de individuele verantwoordelijkheid van de werknemers verhogen.

2. Rekening houden met de internationale context

De raden wijzen erop dat belang moet worden gehecht aan de internationale context van de problematiek van het MVO, meer bepaald de wereldwijde naleving van internationale instrumenten die ook België heeft onderschreven, zoals :

- de verklaring van de grondrechten;
- de harde kern van de IAO-normen;
- de drieledige beginselverklaring van de IAO over de multinationale ondernemingen en het sociaal beleid;
- de richtsnoeren van de OESO ten gerieve van multinationale ondernemingen;
- het communautaire acquis inzake sociale en milieudomeinen;
- de internationale milieunormen.

Tegen de achtergrond van een toenemende globalisering van de economie doen een aantal problemen in verband met de naleving van de mensenrechten op het gebied van werk - zoals kinderarbeid, dwangarbeid of discriminerende praktijken - zich veel scherper voelen in landen die niet behoren tot de Europese Unie dan in de lidstaten zelf.

Een en ander moet dus internationaal worden aangepakt en volgens de raden moet de inbreng van de bedrijven in de naleving van de sociale grondbeginselen zeker gestimuleerd en aangemoedigd worden.

De raden wijzen er in dit verband op dat heel wat bedrijfspraktijken, zoals de opname van clausules betreffende de naleving van de mensenrechten in de gedragscodes of de toepassing van ethische normen bij productie en/of invoer van goederen uit derde landen, goede voorbeelden zijn die gevaloriseerd kunnen worden.

De raden vinden dat het bijzonder nuttig zou kunnen zijn om concrete middelen te ontwikkelen, te bevorderen en bekend te maken, om de ondernemingen in staat te stellen zich ervan te vergewissen dat hun leveranciers uit derde landen de internationale regels inzake economische, sociale en milieudoelstellingen respecteren.

3. Follow-up van het actiekader

De raden vinden dat er nog geen volledige duidelijkheid is over de exacte rol van het referentiekader, de verspreiding en de follow-up ervan om het MVO concreet aan te moedigen wat de sociale, economische en milieuaspecten betreft.

De raden pleiten in dat verband voor een zo pragmatisch mogelijke aanpak die erin bestaat de aandacht van de ondernemingen te vestigen op de concrete instrumenten die beschikbaar zijn om MVO-initiatieven te nemen.

Ze wijzen erop dat het actieplan dat wordt vermeld in de inleiding van het referentiekader voor 2006 het kader zou kunnen zijn dat het mogelijk maakt de concrete acties te definiëren.

Gezien de bevoorrechte rol van de sociale partners in de bedoelde materies, wensen de raden ten slotte te worden geraadpleegd over dat actieplan of over elk ander initiatief van de regering om het voorgelegde document in de praktijk te concretiseren.
